

Әл Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінің
биология және биотехнология факультеті

*Қалқаншамаңы бездері, тимус
(айырыша без) және бүйрек үсті бездері*

Орындаған: Аманбаева А.

ШАТТЫҚ ШЕҢБЕРІ

*Жарқырап күн де ашылды,
Күн нұры түгел шашылды.*

Қайырлы күн

Біз нәзік қыздармыз

Қайырлы күн

Біз ержүрек ұлдармыз

Қайырлы күн қонақтар

Біз әдепті баламыз.

Қайырлы күн ұстазым,

Біз көңілді боламыз

Сабақтың тақырыбы:

Қалқаншамаңы бездері, тимус (айырша без) және бүйрек үсті бездері

Сабақтың мақсаты:

Организм тіршілігінің гуморальдық реттеудегі қалқаншамаңы бездері, тимус, бүйрек үсті бездерінің рөлін анықтау.

Сабақтың міндеті:

Адам организмііндегі алмасу процестеріндегі гормондардың атқаратын рөлін көрсету.

2) Өз ойларын еркін жеткізе алатындай биологиялық сөздің қорларын дамыту

3) Оқушыларды топтық жұмыс арқылы бірін – бірі тыңдай білуге, еркін сөйлеуге, ұйымшылдыққа тәрбиелеу

II. Үй тапсырмасын тексеру

ҚАЛҚАНША БЕЗДІҢ ҚҰРЫЛЫСЫ МЕН ҚЫЗМЕТІ

"МЕН-САҒАН, СЕН-ОҒАН"

Қалқанша безі.

Орналасқан жері, пішіні,
қызметі организмде:

Салмағы

Бөлінетін
гормондар

15-30 г

Көмекейдің
алдыңғы жағында
, таға тәрізді.

Щитовидная

Тироксин

жүйке жүйесі мен
жүрек
жұмысының
қозуын арттырады

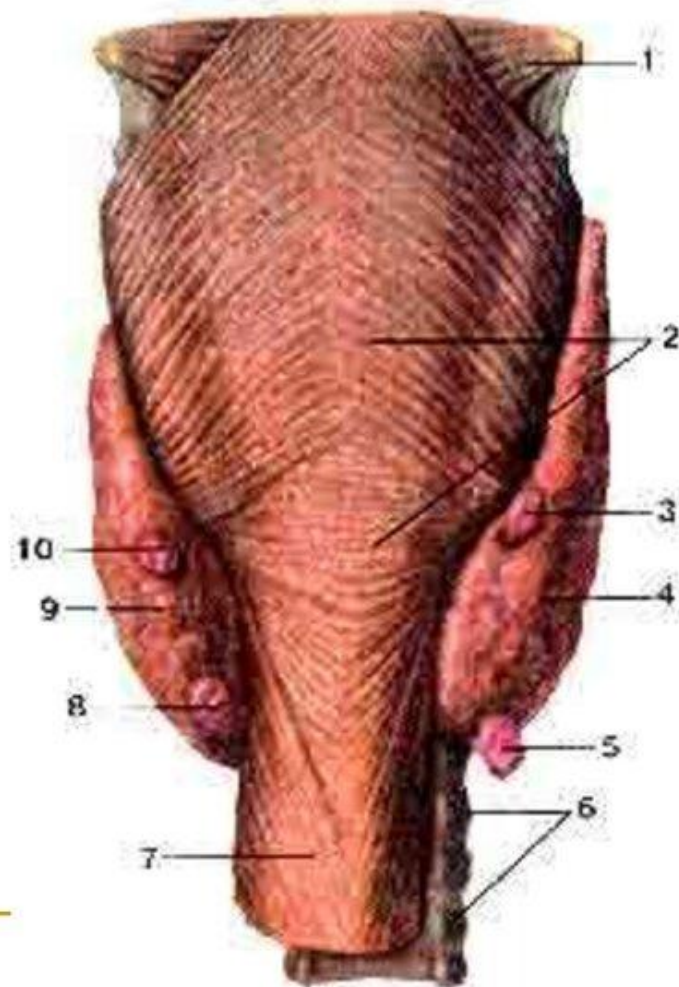
тироксин
гормоны
барлық зат
алмасуға
(нәруыз бен
май) қатысады;

Паращитовидная

Қалқанша маңы безі

- Қалқанша безінің артқы беткейіндегі домалақ денешік
- салмағы 0,13 – 1,18 г.
- **Паратгормон** гормонын өндіреді (паратирин), кальций мен фосфор алмасуын реттейді

1.Қалқаншамаңы безі гормонының атқаратын қызметі қандай?

2.Гормонның жетіспеуі организм қызметіне қалай әсер етеді?

3.Гормонның артуы организм қызметіне қалай әсер етеді?

Қалқаншамаңы безі гормонының атқаратын қызметі:

- 1. Қандағы фосфор мен кальций тұздарының мөлшерін реттейді;*
- 2. Ішекте кальцийдің сіңіуін, бүйректерде кері сіңіуін қамтамасыз етеді;*

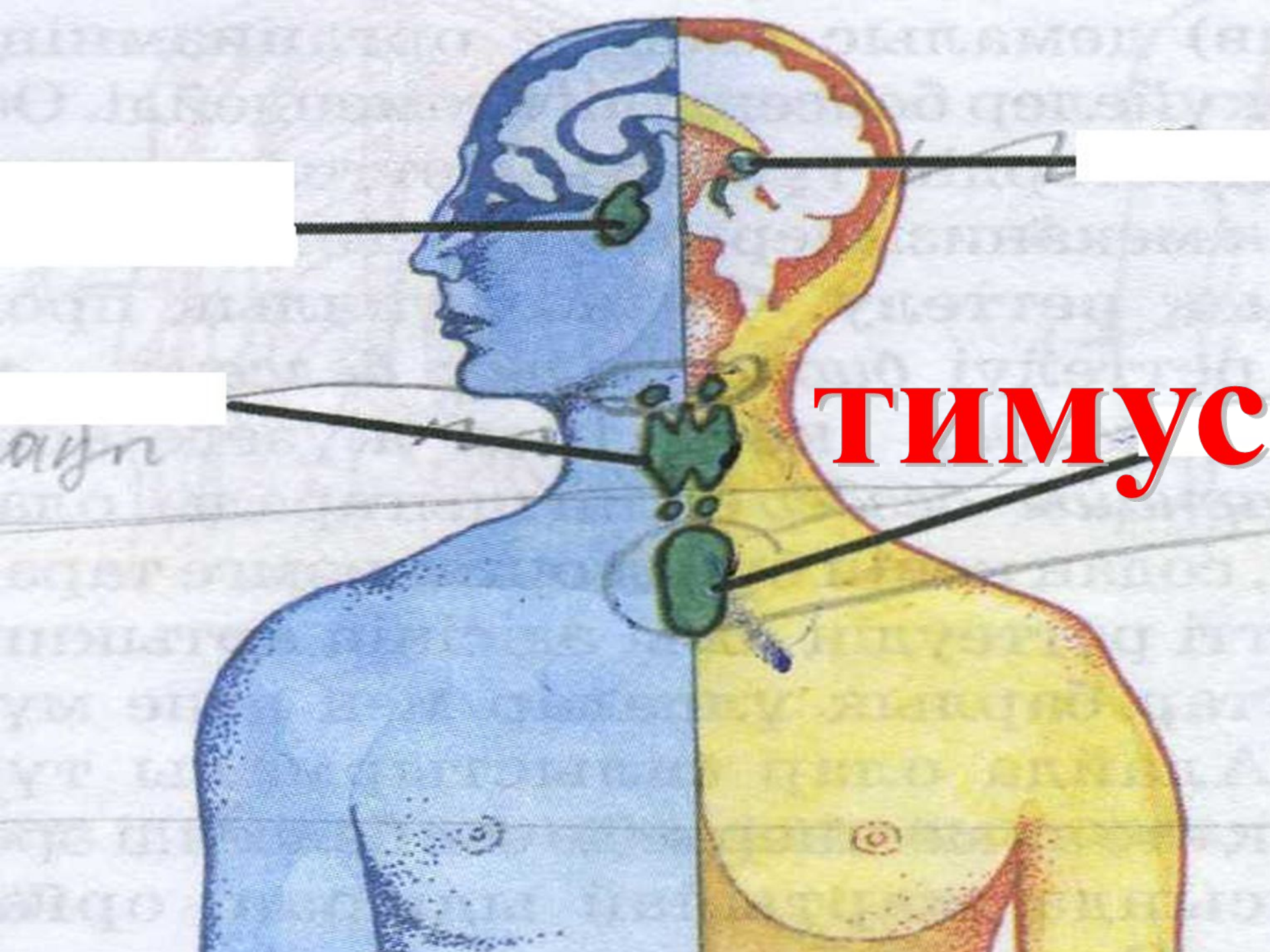

Гормонның жетіспеуі организм қызметіне төмендегідей әсер етеді:

- 1. Сүйектің, тістің өсуі бұзылады;*
- 2. Оларда бор тәрізді дақтар пайда болады;*
- 3. Қанда кальций мөлшері кемиді;*
- 4. Сүйек сынғыш, нәзік болады, тырыспа байқалады*

*Гормонның артуы организм
қызметіне төмендегідей әсер
етеді:*

- 1. Сүйектегі кальций мөлшері төмендейді;*
- 2. Сүйек майысқыш болады, әрі оңай
қисаяды;*

ТИМУС

2) Төссүйек артында орналасқан

Тимус → 1) Жасөспірім безі; Айырша без (атаулары)

3) Тимозин гормонын бөледі

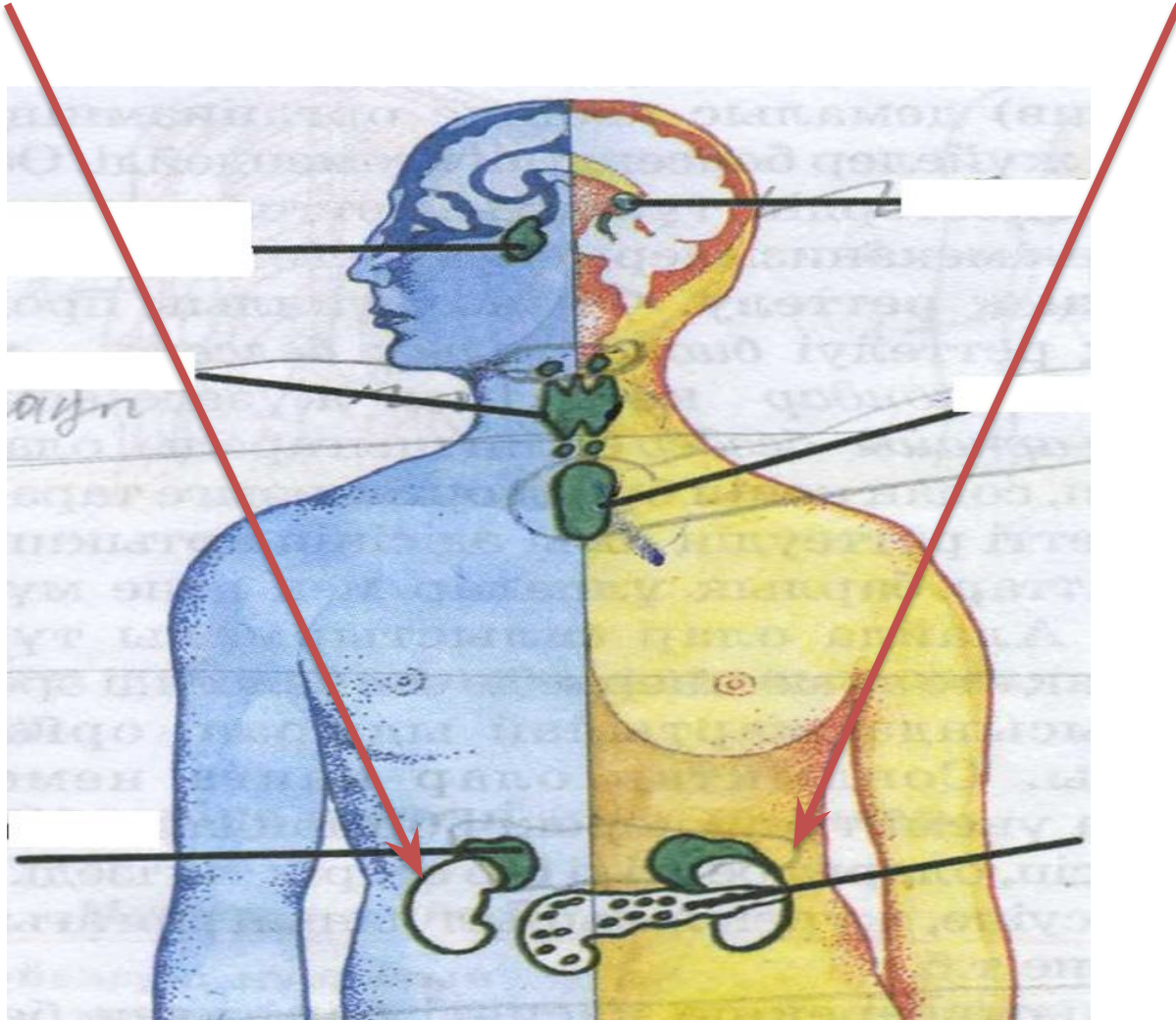

4) Өсу процесіне

5) Ағзаның қорғаныштық қатысады реакциясын, иммунитетті қамтамасыз етеді

Бүйрек үсті бездері – бүйректің үстінде орналасқан жұп мүше

Бүйрекүсті безі — бүйректің ішкі және жоғарғы жағында орналасқан, пішіні бүйрекке ұқсас, бірақ мөлшері тіптен майда, жұп ішкі секреция (эндокринді) безі.

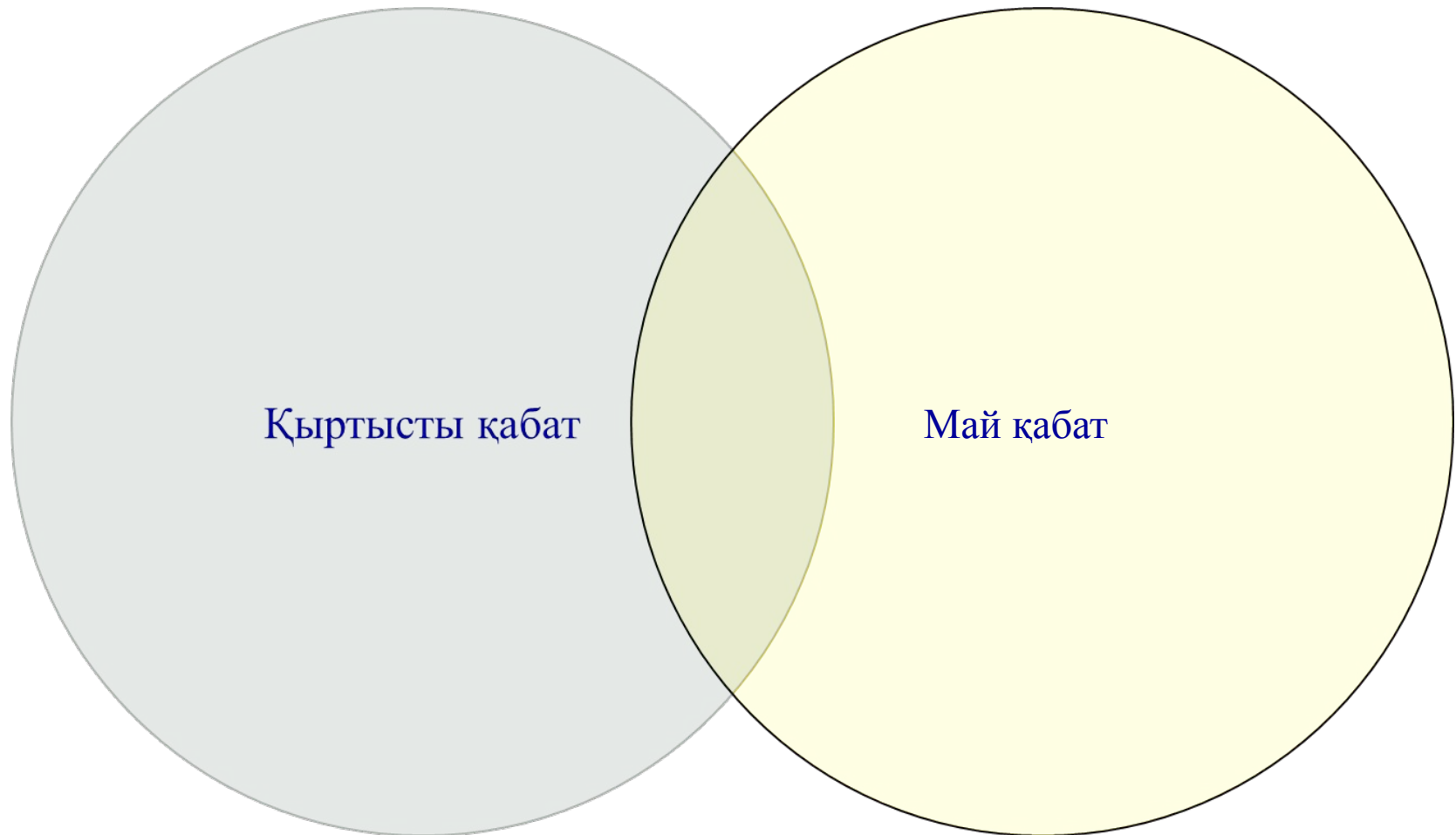
Бүйрекүсті безі — шығу тегі екі түрлі жеке құрылымнан (мезодерма спланхнотомынан және жүйке түтігі қыршаларынан) дамып қалыптасады. Ол сыртынан тығыз дәнекер ұлпалы қапшықпен (капсуламен) қапталған.

Бүйрекүсті безінің сыртқы жағында орналасқан қыртысты заты — қуыстық мезодермадан қалыптасқан интерренальды денеден, ал ішкі бозғылт заты — симпатикалық түйіндермен бірге жүйке қыршаларынан жетілетін супраренальды мүшеден құралған. Бүйрекүсті безінің бозғыл заты нейроэндокринді бездерге жатады.

Биологиялық тест

"Жоғалған сөздерді тап"

Венн диаграммасы

- 1.Нәруыз бен көмірсулардың энергия Артериялық қысымды бөле ыдырауын күшейтетін гормондар арттырып ,жүректің жиырылу ырғағын жиілететін адреналин бөледі.
Бүйрек үсті безінің қабаттары гормонын түзеді.
- 2.Су – тұз алмасуын ,қан мен басқа ұлпаларға натрий,калий,хлор алмасуын реттейді.
- 3.жыныс мүшелерінің дамуы,қалыптасуына әсер етеді

Сөзжұмбақ

1. Оң жақ бүйрек үсті безінің пішіні.
2. Бүйрек үсті безінің миы заты бөлетін гармон
3. Тимус бөлетін гармон
4. Қалқанша маңы бездерінің гармондары жетіспегенде пайда болады
5. Бүйрек үсті безі неше қабаттан тұрады
6. Тимусты басқаша қалай атайды.

Бағалау

Үйгә тапсырма

